Op de bres voor de das

Hoe ga je om met een gemeente die de regels voor natuurbescherming aan zijn laars lapt en naar eigen inzicht interpreteert? Steeds blijven aanspreken op verplichtingen, bezwaar aantekenen en vragen om handhaving. Dat vraagt om inzicht in de procedures en doorzettingsvermogen, soms jarenlang. Een casus uit Harderwijk.

Tekst Paul van Bodengraven

De das leeft graag op de rand van bos en boerenland. Met name in bemest grasland kan hij veel van zijn dagelijkse voedsel vinden, terwijl de zanderige bosranden vaak geschikte plaatsen voor de burcht bieden. Harderwijk, op de rand van de Veluwe en met overgang naar de randmeren, is zo'n plek waar dassen graag huizen.
In 2010 wilde de gemeente Harderwijk een nieuwe woonwijk ontwikkelen naast een plek waar ook een dassenburcht aanwezig is. De Natuurbeschermingswerkgroep van de KNNV-afdeling Noordwest-Veluwe diende een zienswijze in en vroeg om de wettelijke verplichting tot bescherming van dassen na te leven. Vergunningverlener RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) stelde in 2012 een aantal voorwaarden aan de gemeente: schep nieuw leefgebied voor dassen elders en bescherm dit met een tunnel, rasters, houtwal en snelheidsremming op de weg tussen burcht en foerageergebied. Het was het begin van een langdurig traject: zeven jaar touwtrekken met de gemeente om ervoor te zorgen dat de beschermmaatregelen ook op de juiste manier werden uitgevoerd.

Zoals het hoort

"Een kwestie van stug volhouden", zegt Jaap Schröder, voorzitter van de Natuurbeschermingswerkgroep. Die werkgroep is een gezamenlijk initiatief van de KNNV Noordwest-Veluwe en de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe. "Ik schep er ook wel een zeker plezier in om ervoor te zorgen dat de regels worden nageleefd. Daarvoor moet je wel weten wat je doet en hoe de procedures lopen. In mijn werkzame leven was ik onderzoeker bij de universiteit in Wageningen. Ik zie een traject als dit als een vorm van onderzoek: verloopt alles zoals het hoort?"
In het geval van het bestemmingsplan Drielanden-Groene Zoom was dat laatste zeker niet het geval. Tjalling van der Meer, secretaris van de werkgroep, vertelt: "Bij dit traject zijn zoveel fouten gemaakt. Het

Door de komst van de wolf is de das niet langer het grootste roofdier in Nederland | **Foto** Saxifraga/Mark Zekhuis

Dassen gefotografeerd met cameraval | **Foto's** Jaap Schröder

is aan de inzet van Jaap te danken dat we steeds weer hebben kunnen bijsturen. Je moet wel heel goed in de gaten houden hoe zo'n procedure verloopt en waar je bezwaar tegen aantekent. Ben je wel een ontvankelijke partij? Wat pak je wel op, en wat niet? In dit geval was het duidelijk dat we een zaak hadden, niet wetende dat het zo lang zou gaan duren."

Verplaatsen?

De eerste hindernis bleek het vinden van een nieuw leefgebied voor de dassen. De gemeente had daarvoor een locatie op het oog waar niet langer een dassenfamilie zou wonen. Die zouden de plek inmiddels verlaten hebben, aldus een ingeschakeld ecologisch adviesbureau. "Dat was niet waar", vertelt Jaap Schröder. "Door cameravallen te plaatsen bleek al snel dat er op die plek nog steeds dassen woonden en allesbehalve sprake was van een leegstaande burcht. Daar konden de dieren van de bedreigde burcht naast de nieuwe woonwijk dus niet naartoe. Dassen zijn echte territoriumbewakers, die tolereren geen anderen in hun leefgebied." De constatering werd bevestigd door zowel de stichting Das & Boom, als de eigenaren van het nieuwe leefgebied. Al sinds 1999 was deze locatie bekend als bewoonde dassenburcht. "De gemeente jokte dus vierkant tegen de RVO."

Bezwaar

Inmiddels waren de werkzaamheden voor de nieuwe wijk al in volle gang. De werkgroep bracht de verlening van de vergunning op basis van onjuiste informatie eind 2016 opnieuw onder de aandacht van de RVO. "Die wilden niet terugkomen op haar eerdere besluit", aldus Jaap. "Vooral omdat per 1 januari 2017 de bevoegdheden zouden worden overgedragen aan de provincie in het kader van de nieuwe Wet Natuurbescherming. Maar we constateerden ook diverse tekortkomingen in het naleven van de vergunning. Zo waren er al tunnels bij de 'oude' burcht gesloten zonder dat er ook maar enige monitoringsrapportage was overlegd. Ook de lengte van het raster bij de nieuwe locatie was niet in orde en er was te weinig inplant voor de beoogde houtwal. Ook de snelheid-remmende maatregelen nabij de zogenaamd nieuwe burcht waren niet uitgevoerd."

Juridische strijd

De werkgroep kaartte de zaak opnieuw aan bij de provincie, die de gemeente gelastte vaart te maken met de extra maatregelen en ook de tunnels bij de oude burcht weer te openen. Opnieuw koos de gemeente voor een minimale uitvoering van de werkzaamheden. Op 3 mei 2017 gaf de provincie Harderwijk nog vijf maanden de tijd om snelheidremmende maatregelen te nemen. Daarop volgde een circus van bezwaren vanuit de gemeente waarop de KNNV weer bezwaar aantekende. Dat liep op 11 juni 2019 uit op een dwangsom van duizend euro per week die de provincie oplegde aan de gemeente als de zaak niet per 1 september 2019 geregeld zou zijn. Een kortgeding van de gemeente tegen de provincie hierover werd verloren. De zaak kwam eindelijk tot een oplossing toen ook de wethouder van Harderwijk – die zich tot dan toe afzijdig had gehouden – zich ermee bemoeide. Op 14 november 2019 is de wegversmalling, zeven jaar na opleggen van die voorwaarde, alsnog gerealiseerd.

Goede voorbereiding

"Een prestigestrijd van het ambtelijk apparaat", zo analyseert Tjalling van der Meer de strijd van de afgelopen jaren. "Zij hebben gemeend dat ze op hun manier invulling konden geven aan de regels, en daar hebben we ons met succes steeds weer tegen verzet." Jaap Schröder vult aan: "Wat heeft geholpen is dat we ons steeds goed hebben voorbereid. In de eerste plaats door ons als eisende partij goed te organiseren, met statuten waarin doelen, middelen, bevoegdheden et cetera gewaarborgd waren. Pas dan ben je volgens de wet ontvankelijk in zo'n traject. Daarnaast hebben we onze eisen onderbouwd met eigen waarnemingen, onder andere van de cameravallen en met bevindingen van deskundigen van partijen, in dit geval Das & Boom. Ook communicatie richting de lokale pers en contact met de lokale politiek is van grote waarde gebleken."

Overtuiging

Dat natuurbescherming vaak een zaak van lange adem is, wordt met deze casus maar weer eens onderstreept. Wat daarvoor nodig is? "De overtuiging dat onze natuur het waard is om beschermd te worden, zodat komende generaties er ook van kunnen genieten", aldus Jaap Schröder. "De natuur heeft geen eigen stem, dus die taak nemen wij dan maar op ons. Als je dan resultaat weet te boeken, dan is de voldoening extra groot."
En de dassen aan de rand van de woonwijk? "De burcht is tot nu toe nog steeds in gebruik", weet Schröder. "Ik vrees dat de dassen uiteindelijk goeddeels zullen wegtrekken, ze houden nu eenmaal niet van te veel drukte. Maar ze kunnen voorlopig hun gang gaan, er zijn beschermende maatregelen, zoals tunnels en rasters waardoor ze zich redelijk veilig kunnen verplaatsen. De tijd zal leren hoe lang ze het hier uithouden." ■